

Голас Радзімы

№ 39 (1817)
29 верасня 1983 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

З руін і папялішчаў паўстала сталіца нашай рэспублікі пасля Вялікай Айчыннай вайны. Мінск, фактычна, быў народжаны ў другі раз. Сёння гэта адзін з прыгажэйшых гарадоў Савецкага Саюза. Яго архітэктурнае аблічча заўсёды выклікае захапленне ў замежных турыстаў, якія наведваюць Беларусь.

НА ЗДЫМКУ: жылы дом на вуліцы Веры Харужай. [Артыкул «Горад ста сусор'яў», пра сучасную архітэктурную Мінска, чытайце на 3-й стар.]

Фота С. КРЫЦКАГА.

АДКАЗ Ю. У. АНДРОПАВА ГРУПЕ САЦЫЯЛ-ДЭМАКРАТЫЧНЫХ ДЭПУТАТАЎ БУНДЭСТАГА ФРГ

Паважаныя панове дэпутаты, дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, як і ўсе савецкія людзі, падзяляюць выказаную ў вашым звароце заклічанасць у сувязі з нарастаннем гонкі ўзбраенняў, адсутнасцю прагрэсу на перагаворах, закліканых не толькі спыніць гэту гонку, але і павесці справу да скарачэнняў узбраенняў, перш за ўсё ядзерных.

Па нашаму глыбокаму перакананню, тое, што адбываецца цяпер, знаходзіцца ў прамой супярэчнасці з карэнымі інтарэсамі і імкненнямі народаў Еўропы і ўсяго свету. І віна за гэта кладзецца на тых, хто зрабіў стаўку на дэстабілізацыю міжнародных адносін, на дасягненне ваеннай перавагі над краінамі сацыялізму, а заадно і над усімі іншымі краінамі.

Гісторыя ўжо не раз абвяргала такія планы і імкненні. Мы ўпаўнены, што так будзе і на гэты раз. Аднак для гэтага неабходны самыя актыўныя і рашучыя дзеянні, каб пераламаць небяспечны ход падзей, адвесці ад чалавечтва ядзерную пагрозу, дабіцца пералому на праходзячых перагаворах па раззбраенню.

Свет не мае патрэбы ў павелічэнні арсеналаў смертных узбраенняў. Ён мае патрэбу ў іх радыкальным скарачэнні і выкарыстанні вызваляемых сродкаў для неадкладных патрэб эканамічнага і сацыяльнага развіцця.

Такое цвёрдае перакананне Савецкага Саюза. Такі пункт гледжання ўсіх дзяржаў — удзельніц Варшаўскага Дагавора. Такі адказ на цэнтральнае пытанне вашага пісьма. Савецкі Саюз робіць усё для таго,

Ад групы дэпутатаў бундэстага ФРГ ад Сацыял-дэмакратычнай партыі ў адрас Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропова паступіў зварот да дэпутатаў Вярхоўнага Савета СССР па пытанню аб абмежаванні ядзерных узбраенняў у Еўропе.

Аўтары звароту адзначаюць, што жэнеўскія перагаворы аб абмежаванні ядзерных узбраенняў у Еўропе ўвайшлі ў рашаючую фазу. Яны заклічаны тым, што да канца 1983 года на перагаворах, магчыма, не ўдасца дабіцца пералому. У сувязі з гэтым выказваецца апасенне, што сёлетні год можа завяршыцца драматычнай эскалацыяй гонкі ўзбраенняў.

Дэпутаты заклікаюць садзейнічаць таму, каб жэнеўскія перагаворы прывялі да станоўчага выніку. У гэтым маюць патрэбу народы СССР і ФРГ. Яны зацікаўлены ў тым, каб прыблізіцца да мэты стварэння Еўропы, свабоднай ад усіх відаў зброі масавага знішчэння, забяспечыць сапраўдную бяспеку і развіццё ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. АНДРОПАУ адказуе на зварот парламентарыяў ФРГ.

каб спыніць спаўзанне да ядзернай катастрофы. Ён гатовы да шырокага супрацоўніцтва з усімі дзяржавамі па гэтым ключавому для будучыні чалавечтва пытанню.

Вы звяртаецеся да нас з заклікам спыніць усякае ядзернае ўзбраенне, замарозіць усе патэнцыялы ядзернай зброі, скараціць колькасць савецкіх ракет СС-20 у выпадку адмовы ЗША ад размяшчэння ў Еўропе крылатых ракет і ракет «Першынг-2».

Цалкам падзяляючы і падтрымліваючы гэтыя патрабаванні, Савецкі Саюз гатоў пайсці значна далей. Мы прапануем замарозіць у колькасных і якасных адносінах усе ядзерныя ўзбраенні, гэта значыць спыніць колькаснае нарошчванне ўсіх кампанентаў ядзерных арсеналаў і не разгортаць ядзернае ўзбраенне новых відаў і тыпаў, увесці мараторый на правядзенне ўсіх выпрабаванняў ядзерных боепрыпасаў,

таксама як і на выпрабаванне новых відаў і тыпаў дастаўкі ядзернай зброі. Па-ранейшаму ў сіле застаецца і наша прапанова аб вызваленні Еўропы ад ядзернай зброі як сярэдняй дальнасці, так і тактычнай.

І ўсё гэта не толькі добрыя пажаданні. Мы за тое, каб неадкладна перавесці гэту праграму на мову дагаворных абавязацельстваў і ажыццявіць яе затым крок за крокам у поўным аб'ёме. Пачатак можа быць пакладзены СССР і ЗША, маючы на ўвазе, што і іншыя ядзерныя дзяржавы зрабілі б аналагічным чынам.

Што ж датычыць савецкіх ракет СС-20, то Савецкі Саюз гатоў пакінуць пасля скарачэнняў у Еўропе роўна столькі ракет сярэдняй дальнасці, колькі іх ёсць у Англіі і Францыі.

Надаўна мы зрабілі новы буйны крок у інтарэсах дасягнення дагаворнасці, згадзіўшыся ліквідаваць усе скарачаемыя ў еўрапейскай частцы краіны ракеты, зразумела, калі

будзе дасягнута ўзаемапрымальнае пагадненне па праблеме ядзерных узбраенняў у Еўропе ў цэлым, уключаючы адмову ЗША ад разгортвання сваіх новых ракет, а таксама адпаведнае скарачэнне авіяцыйных сродкаў сярэдняй дальнасці. Гэты наш крок добрай волі азначае, што мы адмовіліся б ад перабазіравання скарачаемых ракет сярэдняй дальнасці з еўрапейскай у азіяцкую частку СССР. Тым самым адпадала б апасенне, якое выказвалася і ў ФРГ, быццам гэтыя ракеты могуць быць у любы час вернуты на ранейшыя пазіцыі.

Такім чынам, Савецкі Саюз за тое, каб рэзка, у тры разы, скараціць ядзерныя арсеналы сродкаў сярэдняй дальнасці ў Еўропе і ў далейшым не разгортаць тут новых тыпаў гэтых узбраенняў. Пры гэтым ён не прэтэндуе ні на адну ракету, ні на адзін самалёт больш, чым іх было б у НАТО. Ён згодзен на буйныя фізічныя скарачэн-

ні сваіх узбраенняў. Паўстае пытанне, што трэба яшчэ для сумленнай і справядливай дагаворнасці? Ды і ці хочучы наогул дагаворнасці ЗША і іншыя краіны НАТО?

У пачатку 70-х гадоў СССР і ФРГ стаялі разам ля калыскі разрадкі. Народы нашых краін ведаюць жахі вайны і цану міру. Яны рашуча супраць рэцыдываў «халоднай вайны», яны не могуць раўнадушна глядзець на тое, як робяцца спробы ў імя чужых Еўропе інтарэсаў закрэсліць усё тое станоўчае, што стваралася сумеснымі намаганнямі ўсходніх і заходніх краін Еўропы ў імя мірнай будучыні нашага кантынента.

Характэрны ў гэтых адносінах і той факт, што, як указваецца ў вашым пісьме, 72 працэнты насельніцтва ФРГ выказваюць супраць размяшчэння новых амерыканскіх ракет, за працяг перагавораў і дагаворнасці ў Жэневе. Вы не хочаце, каб з тэрыторыі вашай краіны зыходзіла пагроза вайны, якая стала б пеклам для ўсяго чалавечтва. Не хочам гэтага і мы. Трэба зрабіць усё, каб гэтага не здарылася. Гэта ў нашых сілах, у інтарэсах нашых і ўсіх еўрапейскіх народаў.

Выказваю надзею, што дэпутаты бундэстага ФРГ — вышэйшага органа дзяржаўнай улады краіны — будуць дзейнічаць з глыбокім усведамленнем абавязку і адказнасці, якія ляжаць на іх. Яшчэ ёсць магчымасць утрымаць свет ад упаўнення ў новы віток гонкі ўзбраенняў.

3 павагай
Ю. АНДРОПАУ.

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

УЗНАГАРОДЫ

ЗА УКЛАД У НАВУКУ

За вялікія заслугі ў развіцці навукі, падрыхтоўцы навуковых кадраў і ў сувязі з 60-годдзем з дня нараджэння прэзідэнт Акадэміі навук БССР акадэмік Мікалай Барысевіч узнагароджаны ордэнам Леніна.

Навуковыя працы выдатнага беларускага вучонага-фізіка вядомы не толькі ў нашай краіне, але і далёка за яе межамі. Імя М. Барысевіча непарыўна звязана з развіццём спектраскапіі, люмінесценцыі, квантавай электронікі і інфрачырвовай тэхнікі. Мікалай Аляксандравіч з'яўляецца адным з аўтараў адкрыцця, якое стала буйным укладам у навуку. Тэарэтычныя працы і смелыя эксперыменты прынеслі яму заслужаны аўтарытэт, вучонаму прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы, прысуджаны Ленінская прэмія і Дзяржаўная прэмія СССР. М. Барысевіч з'яўляецца правадзейным членам Акадэміі навук СССР, замежным членам Чэхаславацкай акадэміі навук і Славацкай ака-

дэміі навук і мастацтваў. За поспехі ў навуцы прэзідыум Акадэміі навук Польскай Народнай Рэспублікі ўзнагародзіў яго медалём М. Каперніка. НА ЗДЫМКУ: прэзідэнт АН БССР акадэмік М. БАРЫСЕВІЧ.

За заслугі ў галіне мовазнаўства, падрыхтоўцы навуковых кадраў і ў сувязі з 60-годдзем з дня нараджэння акадэмік АН БССР М. Бірыла ўзнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга.

СЯБРОУСКІЯ СУВЯЗІ

ШЧЫРАЯ ПАДЗЯКА

Духмяны каравай, спечаны з ураджаю сёлетняга года, паднеслі сваім чэхаславацкім сябрам — студэнтам сельскагаспадарчага інстытута з горада Нітра — хлебарабы калгаса «40 гадоў Кастрычніка» Іванаўскага раёна. Міраслаў Мацеўка, Ян Бук, Здэнка Блажэк і іншыя — усяго 9 чалавек, якія знаходзіліся ў гаспадарцы на вытворчай практыцы, паказалі на нарыхтоўцы кармоў узоры самаадданай працы. На вечары інтэрнацыянальнай дружбы, што адбыўся ў сельскім Доме культуры з выпадку заканчэння практыкі, вясцоўцы выказалі шчырую падзяку чэхаславацкім студэнтам. У кнізе ганаровых наведвальнікаў Музея баявой і працоўнай славы, які адкрыўся год назад, будучыя спецыялісты сельскай гаспадаркі зрабілі памятны запіс, а таксама ўручылі хлебарабам сімвалічны экспанат — кубак з гербам іх роднага горада.

Днямі ў калгас прыйшло пісьмо, у якім студэнты з ЧССР дзякуюць за добрыя ўмовы працы ў час летняй практыкі.

ВЫСТАУКІ

МЕДАЛІ ЗА ПРЫГАЖОСЦЬ

Калекцыю ўзнагарод усіх вартасцей прывезлі з міжнароднай кветкавай выстаўкі «Флора Аламоуц-83» (Чэхаславакія) беларускія кветаводы. Экспазіцыя Цэнтральнага батанічнага

сада АН БССР адзначана двума залатымі, сярэбранымі і двума бронзавымі медалямі.

Цэнтральны батанічны сад АН БССР удзельнічае ў выстаўках з 1979 года і кожны раз прывозіць узнагароды. Сёлета яго калекцыя была прадстаўлена 8 сартамі руж, 9 — гладыёлусаў, 14 — астраў, іншымі раслінамі. Вышэйшай адзнакай ўдасцеоны ружы «соні», «мерседэс», а таксама тагеціс, другое месца заняў амарантус, бронзавымі медалямі адзначаны некаторыя гладыёлусы.

НА ПРАМЫСЛОВАЙ АСНОВЕ

УГНАЕННІ ПА ЗАКАЗУ

Глеба «прадыктавала» рэцэптуру мінеральных тукаў, прамысловы выпуск якіх пачаты на Гродзенскім вытворчым аб'яднанні «Азот». Як паказалі вопыты беларускіх вучоных, звычайныя ўгнаенні не заўсёды даюць заплываны эффект. Справа ў тым, што ў глебах Беларусі, Нечарназем'я РСФСР, іншых абласцей адчуваецца востры недахоп некаторых мікраэлементаў, якія непасрэдна ўплываюць на ўраджай. Так, тры чвэрці раллі нашай рэспублікі слаба забяспечаны цынкамі і борам, 80 пра-

цэнтаў — медзю, пераважная большасць — малібдэнам.

Асновай новых угнаенняў стаў выпускаемы прадпрыемствам грануляваны карбамід. Дабаўлены ў яго мікраэлементы раствароўца ў глебе марудна і таму захоўваюцца і дзейнічаюць даўжэй. Да таго ж, як аказалася, састаў мае здольнасць знішчаць пустазелле.

Асваенне навінкі не запатрабавала значнай рэканструкцыі прадпрыемства — унесены толькі змяненні ў тэхналогію. У аб'яднанні да канца года будзе выраблена 10 тысяч тон узбагачаных угнаенняў, а ў далейшым работа па «спецаказах» палёў стане гадоўнай на «Азоце».

ДАРЫ ПРЫРОДЫ

З ЛЯСНЫХ КЛАДОВАК

Сотні тон ягад, лекавых раслін, грыбоў прынялі ўжо нарыхтоўчыя канторы Віцебшчыны. У зборы каштоўнай дзікарастучай сыравіны актыўны ўдзел прымаюць пенсіянеры, школьнікі, адпачываючыя гараджане. Сёлета плануецца назапасіць 740 тон ягад, 700 тон грыбоў, 73 тоны сушаных лекавых траў, іншых дароў лесу і лугу.

Ураджайным аказаўся гэты год для садаводаў саўгаса «Рассвет» Брэсцкага раёна. На ўсёй 105-гектарнай плошчы яблыні і грушы гнуцца да зямлі пад цяжарам пладоў. Не марнуючы часу, у гаспадарцы здымаюць з дрэваў фрукты, вядучы продаж іх дзяржаве, закладаючы на працяглае захоўванне.

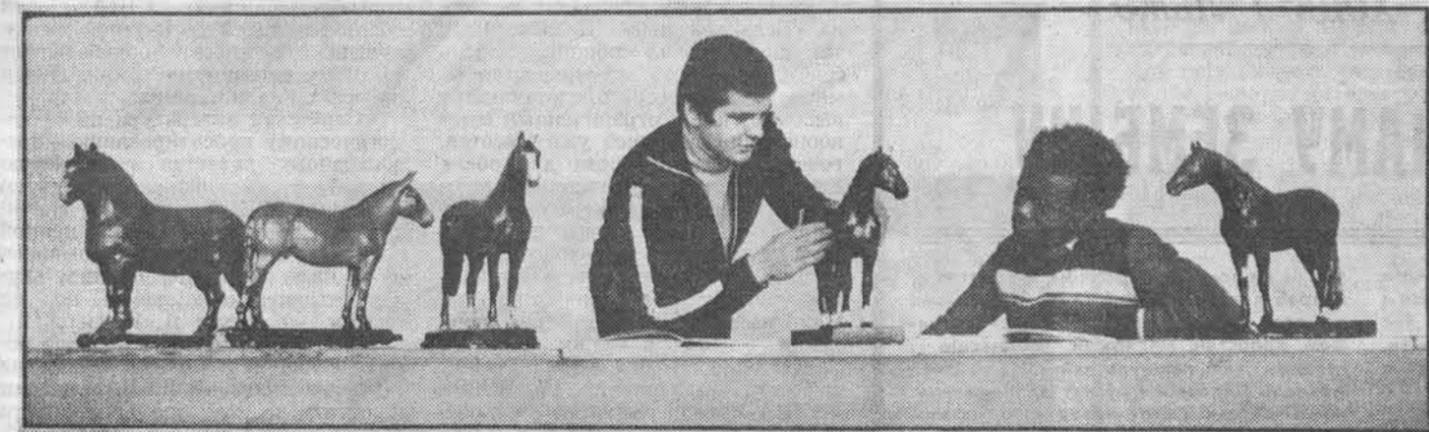
НА ЗДЫМКУ: на ўборцы яблыкаў работніцы саду В. РАШАНБУРШАВА і В. ПАШКЕВІЧ.

Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія (раней вядомая як Горы-Горацкі земляробчы інстытут) — адна з буйнейшых навучальных устаноў нашай рэспублікі, якая рытуе спецыялістаў для сельскай гаспадаркі. Каля 12 тысяч студэнтаў вучацца тут на землеўпарадкавальным і гідрамелярацыйным, эканамічным і заалагічна-інжынерным факультэтах, факультэтах механізацыі сельскай гаспадаркі, аграхіміі і глебазнаўства. Акадэмія рытуе спецыялістаў па 14 розных спецыяльнасцях. Пра якасць падрыхтоўкі студэнтаў сведчыць і той факт, што ў Горках вучыцца амаль 400 юнакоў і дзяўчат з 40 краін свету.

НА ЗДЫМКАХ: студэнты факультэта механізацыі сельскай гаспадаркі на лекцыі; беларус Уладзімір САЛАНЕЦ і заірац Панда Аду Зі МУКОКА будуць спецыялістамі па конегадоўлі.

Фота В. ДРАЧОВА.

АРХІТЭКТУРА МІНСКА: ЗРУЧНАЕ ПАВІННА БЫЦЬ ПРЫГОЖЫМ

ГОРАД СТА СУЗОР'ЯЎ

Сталіца нашай рэспублікі Мінск — горад, дзе найбольш паспяхова ў СССР прыменены так званы мікрараённы прынцып фарміравання жыллага асяроддзя. Ва ўмовах паўнаборнага домабудаўнічага канвеера, які забяспечвае высокія тэмпы збудавання жылля, гэта, на думку архітэктараў, асноўны спосаб злучыць сацыяльную мэтазгоднасць з эстэтычнай выразнасцю забудовы.

На гэтых сціплых пяціпавярховых дамах няма памятнай дошкі з імёнамі дойлідзтва і да таго ўзвядзення. І толькі спецыялісты ведаюць, што жылы масіў уздоўж вуліцы Талбухіна, якая перасякае на ўсходзе галоўную магістраль Мінска — Ленінскі праспект, — месца, павойму гістарычнае. Тут узведзены першы ў горадзе мікрараён.

Цяпер будуць лепш, чым у канцы 50-х гадоў. Не прыжыліся і некаторыя, як тады здавалася, абавязковыя горадафарміруючыя элементы (напрыклад, міні-паркі). Але за чвэрць стагоддзя з таго часу канчаткова зацвердзілася правяраная тут ідэя забудовы горада невялікімі самастойнымі масівамі, насельніцтва якіх было б у комплексе забяспечана ўсімі ўстановамі абслугоўвання.

УСЁ НЕАБХОДНАЕ — ПОБАЧ

У размове з архітэктарамі я часта чуў: «раён на адну школу», «раён на дзве школы»... Так праекціроўшчыкі прафесіянальна вызначалі памер мікрараёнаў. Заўважце: у аснове — не якая-небудзь тэарэтычная пэўная колькасць жыхароў, а размяшчэння ў пешаходнай даступнасці тэрыторыя вакол неабходных кожнай сям'і школы, дзіцячага сада, прадуктовага магазіна.

На мікрараённую сістэму забудовы мінчане перайшлі, калі завяршылася пасляваеннае аднаўленне горада. За 1100 дзён акупацыі гітлераўцы знішчылі 80 працэнтаў камунальнага жыллага фонду, практычна ўсе значныя грамадскія будынкі, 3 270 тысяч чалавек даваеннага насельніцтва ў дзень вызвалення ў горадзе ледзь налічвалася 45—50 тысяч. Спачатку нават выказваліся прапановы будаваць горад на новым месцы — такія жудасныя былі яго разбурэнні.

Але на дапамогу мінчанам прыйшла ўся краіна. Ужо ў 1948 годзе народная гаспадарка горада дасягнула даваеннага ўзроўню. А ў 1956 жылы фонд Мінска павялічыўся ў параўнанні з 1940 годам у чатыры разы.

— Вось тады мы і сутыкнуліся з тым, што традыцыйная памагістральная забудова далёка не лепшая для вялікага горада, — гаворыць намеснік галоўнага архітэктара Мінска Яраслаў Ліневіч. — Пры «фасаднай» архітэктурі непазбежныя і задворкі. Да таго ж, размяшчэння ў лінію магазіны, школы і іншыя грамадскія збудовы падобнага пешаходнага маршрута. Цяперашні горад, у якім утвораны дзесяткі мікрараёнаў, практычна не мае гэтых недахопаў.

У САЮЗЕ З ПРЫРОДАЙ

Разам з Яраславам Ліневічам мы пад'язджаем да жыллага масіва Зялёны Луг у паўночна-ўсходняй частцы горада. Тут адзін за адным раскінуліся сем мікрараёнаў з той жа пэўнай назвай. Наўмысна ўжываю слова «раскінуліся», таму што першае ўражанне: будынкі натуральна і вольна вырастаюць з узгоркавага рэльефу мясцовасці, з двух бакоў акружанай хвойным лесам, а з трэцяга — каралямі штучных вадасховішчаў з каскадам фантанаў, дэкаратыўных вадаспадаў. Збудова ўступамі спускаецца з узгоркаў, паўтараючы выгібы іх профіля. Няма аднолькавых будынкаў, хаця ў пластыцы, каляровай геме, аздабленні няўлоўна прысутнічае нешта агульнае. Вышынныя дамы кантрастуюць з двухпавярховымі гандлёвымі і іншымі грамадскімі цэнтрамі.

Гэта думка назіральніка, а саміх жыхароў? «Прыгожа, зручна — блізка да прыроды», «Адпачываю, глядзячы на раён, усё радуе вока», «Водпуск можна праводзіць у ста метрах ад дома — лес, вада і цішыня».

— Комплексная забудова мікрараёна дае магчымасць вырашыць не толькі сацыяльныя праблемы, але і эстэтычныя. Зручнае абавязана быць прыгожым, — каменціруе Яраслаў Ліневіч. — Зялёны Луг-7 — раён самы малады, дзе ўвасоблены навішчыя творчыя дасягненні. Але ён і тыповы, таму што ўвабраў вопыт стварэння

іншых мікрараёнаў. Тэрыторыя яго — каля 30 гектараў, жыць тут будуць 14,2 тысячы чалавек. Галоўнае ў архітэктурі — максімальнае выкарыстанне натуральных прыродных фактараў. Не «папраўляць» прыроду, а падкрэсліваць яе прыгажосць. Для нас сёння гэта важнейшы горадабудаўнічы закон. У архітэктурі шырока выкарыстаны колер, рэльефная структура панеляў. Да спецыфікі раёна адносіцца стварэнне (шляхам пэўнай расстаноўкі дамоў) мікрапляцовак, якія імітуюць тыя добрыя старыя дворыкі, да якіх мы так прывыклі. Жылыя дамы абараняюць будынкі дзіцячых садоў ад ветру. Падземная загрузка гандлёва-бытавых устаноў, размешчаных, дарэчы, блізка каля прыпынкаў грамадскага транспарту, ізаляе жылыя дамы ад шуму і забруджванняў.

Мінск — адзін з самых кампактных гарадоў у СССР, працягвае Яраслаў Ліневіч. Але высокая шчыльнасць насельніцтва не адчуваецца. Па-першае, дзякуючы рацыянальнай плёнароўцы мікрараёнаў. Па-другое, з-за чаргавання жылых масіваў з водна-паркавымі прасторамі. Асабліва ў гэтым дапамагло стварэнне ў горадзе многакіламетравай замкнутаў воднай сістэмы, якая ўключае каскад штучных вадасховішчаў з разбітымі ўздоўж іх паркамі, пляжамі.

АРХІТЭКТУРА І КАНБЕЕР

Акрамя рэкорда кампактнасці, Мінску належыць яшчэ некалькі абсалютных дасягненняў. Сталіца Беларусі — горад з ледзь ці не самым дынамічна растуць у краіне насельніцтвам. Натуральна, каб забяспечыць жыхарам неабходны камфорт, патрэбна будаваць усё больш і больш. Апошнія сем гадоў у Мінску штогод будуюцца 780 тысяч квадратных метраў жылля, 6—7 школ, 14—15 дзіцячых садоў, некалькі паліклінік і бальніц. Звыш 80 працэнтаў жылых дамоў сёння ў прамым сэнсе вырабляюцца на канвеерах чатырох домабудаўнічых прадпрыемстваў. Яны ж вядуць і мантаж блок-секцый на пляцоўках.

— Толькі ўстанавіўшы адносіны пастаяннага ўзаемазаконнага супрацоўніцтва паміж архітэктарамі, домабудаў-

нікам і заказчыкам (гарвыканкомам), мы змаглі комплексна вырашаць праблемы развіцця мікрараёнаў і ўсяго горада, — гаворыць Яраслаў Ліневіч. — Дойлідзтва навучыліся ва ўмовах «машынай» архітэктурі праектаваць блок-секцыі, з якіх, як з гіганцкага «канструктара», можна складаць дамы, розныя па аб'ёму, пластыцы, паверхавасці. Цяпер мы скарыстоўваем чатыры тыпавыя серыі блок-секцый, якія дазваляюць праектаваць сотні варыянтаў дамоў. Вельмі важна, што жылле не здаецца ў эксплуатацыю, пакуль у мікрараёне не завершыцца будаўніцтва дзіцячых устаноў, гандлёвых цэнтраў, добраўпарадкаванне і азелененне тэрыторыі.

У выкананне гарадскога Савета народных дэпутатаў мне расказалі, што нядаўна зацверджаны новы генеральны план развіцця Мінска да 2000 года. Якое месца ў ім адведзена далейшаму развіццю мікрараёнаў?

— Тэндэнцыі застануцца ранейшымі, — адказвае намеснік галоўнага архітэктара горада. — Хоць не варта думаць, што мікрараёны атрымаюць нейкае «магдэбургскае права» на поўную самастойнасць. Бо акрамя аб'ектаў штодзённага карыстання, ёсць установы перыядычнага і эпизодычнага наведвання — кінатэатры, рэстараны, стадыёны, канцэртныя залы, тэатры... Каб забяспечыць раўнамерны доступ да іх жыхароў, горад будзе развівацца трыма буйнейшымі зонамі з насельніцтвам да 800 тысяч чалавек у кожнай. Зоны гэтыя падраздзяляюцца на жыллыя раёны — (па 50—70 тысяч чалавек), а тыя ў сваю чаргу — на 5—8 мікрараёнаў. Адпаведна гэтай градацыі будуць размешчаны культурна-бытавыя, гандлёвыя і іншыя грамадскія цэнтры. Ставіцца задача, каб і месцы работы былі выдалены ад жылых зон не больш чым на 30—35 мінут вяды грамадскім транспартам.

— Праблем ва ўдасканальванні гарадской структуры няма, — завяршае Яраслаў Ліневіч. — Але ўпэўнены, што на карце горада ўзнікнуць новыя цудоўныя сузор'і мікрараёнаў, аб якіх мінчане ўжо сёння звычайна гавораць «мой дом».

Вячаслаў УЛАДЗІМІРАЎ.

«ФІГУРНАЕ КАТАННЕ» ДЛЯ ЭЛЕКТРОНАЎ

Навучыцца лёгка кіраваць мацнейшымі токам магутніх энергетычных устаноўкаў даць магчымасць новая фізічная з'ява, выяўленая вучонымі Інстытута фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў Акадэміі навук Беларусі.

Эфект гэты здаваўся такім незвычайным, што можна было думаць аб памылцы. Сапраўды, цяжка ўявіць праваднік — алюмініевую стужку, у якой ток цячэ не па ўсім аб'ёме, як павінна быць, а толькі ўздоўж аднаго яе краю. Чаму так адбываецца? Які з законаў, што захоўваюцца ў тым ад людзей, стварыла прырода, каб яшчэ раз прадэманстраваць свае бязмежныя магчымасці?

З гэтымі пытаннямі я прыйшоў у аддзел крыягенных даследаванняў Інстытута, калі шматдзённая падрыхтоўка да чарговага эксперыменту блізлася да завяршэння. У крыястаце — устаноўцы для правядзення нізкатэмпературных эксперыментаў — ужо зманціраваны спецыяльныя магніты, устаноўлены стужачны праваднік з алюмінію асобай чыстаты, і ўсё гэта заліта надкім геліем. Тэмпература ў герметычна закрытай «бочачцы» з нержавеючай сталі — амаль абсалютны нуль, і «заглянуць» у сярэдзіну цяпер можна толькі з дапамогай прыбораў.

Тоненькія правады ішлі ад розных месцаў алюмініевай стужкі-правадніка скрозь крышку крыястата і злучаліся з кантралюючай апаратурай.

Пачнём, — прапанаваў загадчык аддзела, кандыдат фізіка-матэматычных навук В. Гасцінчаў, калі лабаранты закончылі адладку прыбораў. І, ужо звяртаючыся да мяне, дадаў: — Сачыце за патэнцыяметрам — яны фіксуюць характарыстыкі току на розных участках стужкі.

Уключылі ток, і стрэлкі двух прыбораў адразу ж адскочылі ад нуля. Толькі адзін патэнцыяметр не падаваў «прыкмет жыцця».

— Ну як, перананаліся? — паікавіўся вучоны. — Гэты прыбор замярае сілу току на адным краі стужкі і, як бачыце, нічога не выяўляе. Увесь паток зараджаных часцінак накіраваўся па другім яе баку. А цяпер ліквідуем магнітнае поле.

Як толькі шчоўкнуў тумблер, усе тры прыборы пачалі паказваць адны і тыя ж велічыні.

— Значыць, у магнітным полі прычына? — паікавіўся я.

— Хутэй у яго неаднароднасці, а таксама ў звышнізкіх тэмпературах і звышчыстым алюмініі. — удакладніў адзін з аўтараў распрацоўкі, кандыдат фізіка-матэматычных навук І. Кузьмін. — Неаднароднасць поля дзіцяча часу з ёю змагаліся. Мы ж навучыліся ёю кіраваць, што адкрылае прывабныя перспектывы. З'явілася магчымасць узбуджаць у правадніку віхравыя токі, якія, быццам павадыры, указваюць накіраванаму патоку зараджаных часцінак тыя калідоры, па якіх ім неабходна рухацца. Маніпулюючы неаднароднасцю поля, можна прымусяць энергетычную раку цячы па самым мудрагелістым шляху. Рэгулюемыя сістэмы, заснаваныя на гэтым прынцыпе, могуць прапусціць значна больш магутніх электрычных зарады, чым паўправаднікі, і знойдуць, на наш погляд, прымяненне ў энергетычных устаноўках будучыні.

Д. ПАТЫКА.

НА СОНЕЧНЫМ пясчаным пагорку пры ўездзе ў Зембін, на вясковых могілках, пахаваны бацькі і сястра Надзеі Хадасевіч-Лежэ. Як сцвярджаюць зембінцы, марыла і Надзея, што апошнім прытулкам стане для яе родная беларуская зямля. Не адбылося. Доўгія гады жыла мастачка Надзея Лежэ ў Францыі, там памерла, там і пахавана. Але справы выдатнага чалавека не паміраюць разам з ім і тым нібы падоўжваюць яго зямны век. Надзея Лежэ была патрыятычнай сваёй Радзімай і па меры сіл заўсёды імкнулася быць ёй карыснай.

Сёння ў некалькіх музеях Савецкага Саюза захоўваюцца цікавыя і каштоўныя калекцыі твораў мастацтва, падараныя ім нашай зямлячкай. У дар Дзяржаўнаму мастацкаму музею БССР Надзея

скрывалі і слухалі, калі яна расказвала пра карціны. Ад увагі да сябе, агульнай добразычлівасці наша госця расхвалявалася. А перадаючы карціны, сказала, што яе Радзіма тут, на гэтай зямлі. Яна адданая ёй усім сэрцам. Рада, што можа зрабіць нашым дзецям такі падарунак. Я б хацела аддаць Радзіме ўсё, што ў мяне ёсць, сказала яна, таму што няма для мяне нічога даражэйшага за яе.

Тым разам з Надзеяй Лежэ ў Зембін прыязджаў пісьменнік Канстанцін Сіману. Ён пакінуў на памяць школе некалькі сваіх кніжак з аўтографамі. У гонар гасцей быў арганізаваны ўрачысты абед, на які запрасілі сваёй Надзеі, былі на ім кіраўнікі калгаса, настаўнікі.

У сельсавеце, даведаўшыся, што я п'якую пра Надзею Лежэ, мне парайлі

ЧЫСТА БЕЛАРУСКА, ХОЦЬ І ЛЕЖЭ

ДАР РОДНАМУ ЗЕМБІНУ

Лежэ перадала работы французскага мастака Фернана Лежэ, свайго мужа і настаўніка. Гэтаму ж музею пакінула яна злепкі антычнай, грэчаскай, італьянскай, французскай скульптуры — многае з таго, што знаходзіцца ў Луўры.

Сельскай школе ў вёсцы Зембін Надзея Лежэ падарыла калекцыю рэпрадукцый бясцэнных карцін Гальса, Мурыльо, Леанарда да Вінчы, Ван Дэйка, Тыцыяна... Копіі настолькі блізкія да арыгіналаў, што па іх можна меркаваць аб значнасці, вартасці, непаўторнасці шэдэўраў сусветнага мастацтва. Асабліва дасканалыя рэпрадукцыі твораў імпрэсіяністаў — Рэнуара, Клода і Эдуарда Манэ, Сезана, Гогена... У «Сланечніках» Ван Гога, напрыклад, перададзена нават фактура. Здаецца, дакраніся да карціны і адчуеш пад пальцамі шурпату паверхню арыгінала, застылыя мазкі фарбаў.

Каштоўнасць зембінскай калекцыі агульнавядомая, і таму цяпер частыя госці ў вёсцы мастакі, спецыялісты-мастацтвазнаўцы з Масквы, Мінска, Ленінграда. Глядзяць, захапляюцца, вывучаюцца.

Карціны сталі «сваімі», неабходнымі ў штодзённым жыцці школы. Да іх звяртаюцца настаўнікі на ўроках гісторыі і малевання, знаёмячы дзяцей са здабыткамі сусветнай культуры, вучаць іх разумець і цаніць жываліс.

Яшчэ не адно пакаленне зембінцаў будзе з удзячнасцю вымаўляць імя сваёй слаўтай зямлячкі. Шануюць памяць Надзеі Лежэ, ахвотна расказваюць пра яе тым, хто ведаў яе маці, блізкіх ёй людзей, хто сам сустракаўся з ёю і быў пакараны яе прастатой і сардэчнасцю.

— Мы яшчэ дзецьмі часта бегалі да Хадасевічаў, — успамінае Ніна Завалішына. — Цётка Марыя, Надзеіна маці, умела робіць з шышчак, зярнятак, фасолі розныя забавкі, рамачкі для фатаграфій, куфэркі. Нам, малым, надта ж цікава было глядзець. Гэта цяпер дзяцей вучаць у розных студыях, гуртках, адразу ж пасля вайны яшчэ не да таго было. А ў старой Хадасевічы, я б сказала, спрыт, талент быў у руках. Яна і пра старэйшую дачку расказвала, што тая ў дзяцінстве вельмі любіла малываць. Знойдзе аловак-дзюбачку, старецца, доўга сядзіць, над малюнкам і засынае.

Потым Ніна Завалішына працавала ў школе разам з Яўгеніяй Пятроўнай, сястрой Надзеі Лежэ. Ад яе чула, як яшчэ маладой дзяўчынай трапіла Надзея за мяжу. Сям'я Хадасевічаў была вялікая і бедная. Дзеці рана пачыналі працаваць. Надзея была работніцай у памешчыка-паляка, а калі прыйшла Савецкая ўлада і палякі адступілі, паехала і яна.

— Ну, паехала, — расказвае Ніна Завалішына, — граніца закрылася, і доўгі час пра Надзею нічога не было чуваць. Першы раз яна прыехала на магілу маці, прывезла вянок. Але я тады амаль не бачыла яе і не размаўляла. А ўжо другі раз, недзе ў 60-я гады, яна прыехала іменна ў школу. Сказала, што прывезла ў падарунак карціны, і ў нас цяпер будзе свой музей.

Той урачысты дзень і словы Надзеі Лежэ, з якімі яна звярнулася да землякоў, добра памятае настаўніца (цяпер яна ўжо на пенсіі) Анастасія Чалей.

— У школе Надзею вівалі і вучні, і настаўнікі. Нават малышы рацёнкі пара-

зайсці да доктара Бязозкіна. У спаленую, разрабаваную фашыстамі вёску ён прыехаў у 1944 годзе. Змагаўся з тыфам, каростай, маларыяй, беднасцю і голадам, якія пакінула вайна. На той час Аркадзь Бязозкін быў тут адзіным урачом. Некалькі гадоў назад яго праводзілі на пенсію шматлікі калектыўны ўрачы, медыцынскія сёстры, санітарак зембінскай сельскай бальніцы.

— Лічу, што цяпер у нас медыцынскае абслугоўванне ніколі не горшае, чым у горадзе. Так, так, — адмятаючы ўсялякія сумненні, пацвердзіў Аркадзь Мікалаевіч. — І паверце, гэта не мясцовы патрыятызм!

Потым, пераходзячы да тэмы, якая мяне цікавіла, прыгадаў: — Цяпер, можа рэдка і ўспамінаюць, што ў нашым доме была некалі школа. Зімы дзве ў ёй вучылася і Надзея. Яна сама пра тое ўспамінала. Пасля вайны ў Зембіне пабудавалі новую школу, прыгожую, каменны двухпавярховы будынак, а дом сельсаведаў прадаў. У адной палавіне жыву я з сям'ёй, другая належала Надзінай маці, потым сястры, зараз пляменнікі яе тут бываюць. Думаю, што ў нашай госці была такая надзвычайная любасць да нашай новай школы, бо памятала сваю старую маленькую школку.

Надзею Лежэ бачыў Аркадзь Бязозкін кожны раз, як прыязджала яна да сястры. Хадзіла па іх агульнаму панадворку ўсмешліва, энергічная, гаваркая жанчына, часта ў хаце збіраліся госці. Яе цікавіла, і я людзі жывуць, і што новага ў Зембіне.

— Здаецца мне, што Надзея сумавала і па сваяках, і па вёсцы — па ўсім тым, што называецца Радзімай, — уздыхнуў Аркадзь Бязозкін. — Запомнілася, як прыслала яна Яўгенію Пятроўне з Парыжа пісьмо. Прасіла: будзь добрая, зрабі такую каўбасу, як рабіла даўней наша мама, і прышлі мне. Гэта будзе ўспамін пра дзяцінства, пісала яна. А Канстанцін Сімануў расказаў, што ў Парыжы яны сустраліся як землякі і быў вельмі ўражаны, што Надзея частавала яго беларускімі стравамі, прыгатаванымі сваімі рукамі. Было відаць, ставіўся пісьменнік да яе паважна, а называў так проста — Надзея.

Надзей называлі яе ўсе, з кім давялося размаўляць у Зембіне. І я спытала, хто ўсё ж была гэта жанчына: французжанка, бо ў Парыжы пра жыла значна болей, чым на Радзіме, ці беларуска?

— Беларуска, чыста беларуска, хоць і Лежэ! — ні минуты не сумняваючыся, адказала Анастасія Чалей. — У яе былі прасты беларускі твар, гаворка з нашым такім акцэнтам і паходка адметная. Цвёрда ступала, размерана, як беларусы ходзяць. Наша яна была!

— І я так скажу, — падтрымала Ніна Завалішына. — Калі мы Надзею ўбачылі, яна нам вельмі спадабалася прастатой, дабрыйнёй. Ну свой чалавек і ўсё! Мы ведалі, што яна прыехала з Парыжа, быў на яе адзенні, абліччы нейкі еўрапейскі налёт, але бачылі ў ёй перш за ўсё звычайную жанчыну, нашу вясковую.

Надзея Хадасевіч-Лежэ была вядомай французскай мастачкай і грамадскай дзяўчкай, удзельнічала ў руху Супраціўлення ў гады другой сусветнай вайны, мела савецкі ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга і французскі — Ганаровага Легіёна, і ўсё ж для землякоў яна заставалася сваёй, так як сваёй, дарагой і незабыўнай была для яе самой беларуская зямля.

Дзіяна ЧАРКАСАВА.

«УРОВЕНЬ МНОГИХ СОВЕТСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ ЧРЕЗВЫЧАЙНО ВЫСОК»

БЕЗ «АТЛАНТОЦЕНТРИЧЕСКОГО» ВЫСОКОМЕРИЯ

Перед нами мнение американских экспертов, приведенное в «Механике инжиниринг» (США) за апрель 1983 года. Оно подкреплено ссылками на «превосходные советские работы» в разных отраслях технологии, будь то формовка пластмасс, специализированное литье или получение титановых сплавов. Спросим: а разве не было это ясно раньше?

В свое время президент концерна «Белл телефон» Джеймс Фиск так анализировал «общий уровень советских работ»: их «качество во множестве областей представляется высоким, и тот ограниченный опыт кооперации, который уже имеется, говорит о ее ценности для обеих сторон... Американские исследователи извлекают самые непосредственные технические выгоды». Эти слова прозвучали в конгрессе США на заседании подкомитета по международному сотрудничеству в науке еще в 1972 году. Такие заявления делались и прежде и потом.

Вот одно из последних («ЮС Ньюс энд Уорлд рипорт», 17.1.1983): в США «давно восхищаются такой сильной стороной русских, как развитие проблемных исследований», которое требует соответствующего интеллектуального потенциала и теоретического подхода. Там «завидуют достижениям советских специалистов в применении точных наук в таких областях, как металлургия, физика ядерного синтеза, реактивное движение и сейсмография».

Правда, иные американцы все еще «пренебрежительно относятся к советской науке», но это «опасная позиция», подчеркнуто в журнале. Вот лишь один (далеко не единственный) урок истории: оторвав у Америки «главную выходящую роль в производстве радиоактивных изотопов», нужных медицине, промышленности, СССР «весьма активно торгует ими по всей Европе». А выпускающие их заводы США отстали от советских.

Добавим: ни одной державе, пусть даже великой, не дано быть впереди всегда во всем. СССР тоже уступает в чем-то США. Например, в производстве компьютеров. Впрочем, и здесь он далеко не во всем позади. «Теоретические работы русских в области вычислительной техники имеют высокий научный уровень, и американские специалисты в этой отрасли игнорируют их в ущерб себе», — убежден бывший менеджер корпорации «Сперри-ЮНИВАК» Карл Хаммер (США).

В экспериментах по проблеме

термоядерного синтеза на установках типа «Токамак» (тороидальная камера с магнитной катушкой, созданная впервые в СССР) американцы и японцы непосредственно используют советские результаты, отмечает Д. Кайзер. Кладзем идей служит целый ряд советских специальных изданий. В частности, «Журнал спектроскопии» — его регулярно просматривают в некоторых корпорациях США. Почти половина статей по цветной металлургии, которые обрабатывает «Кайзер алюминум», приходится на советские источники.

«Советская литература по технологическому проектированию — превосходного качества и зачастую подробнее американской. Однако компании США упускают значительную долю этой важной, ценной советской информации, ибо выписывают из-за рубежа в лучшем случае технические журналы, но не книги», — сетует Д. Кайзер.

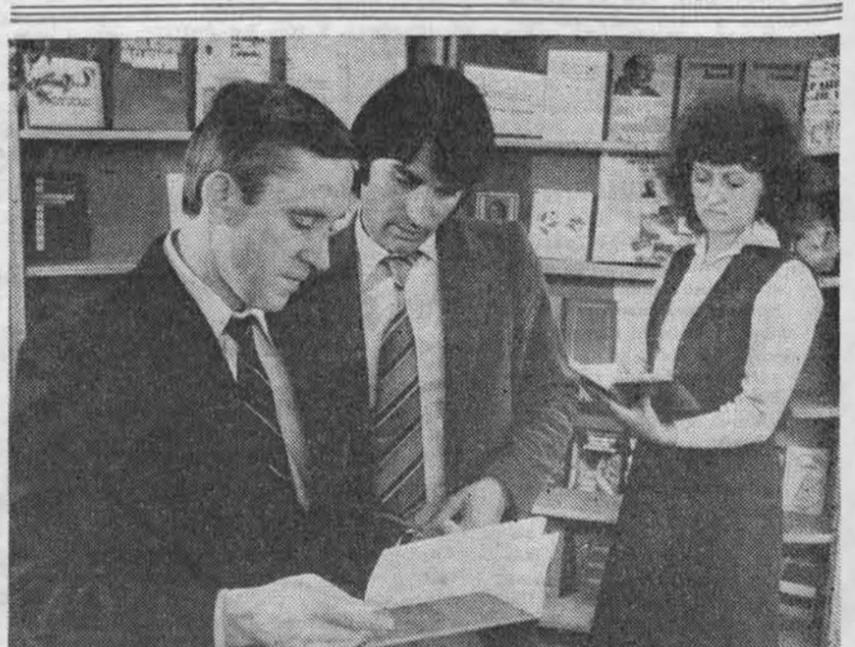
«Лишь сравнительно недавно политические деятели и журналисты (американские. — Л. Б.) начали понимать то, что промышленности было известно давно: во многих областях мы не самые лучшие, и мы можем и должны учиться у других», — резюмирует Д. Кайзер.

Все резонно, хотя и банально. Конечно, отрадно, что сегодня на Западе участились просветительские выступления с призывами трезво, без «атлантицентрического» высокомерия оценивать завоевания НТР в Советском Союзе, излечиться от антикоммунистического «дальтонизма», мешающего различать самоочевидные успехи «красных». Но сколько еще надо повторять избитые истины, чтобы им выжили, наконец, в Вашингтоне и ушли их на деле, не на словах?

Еще в 1980 г. консультант фирмы ИБМ д-р Льюис Бранском (бывший советник по предвыборной кампании президента) напоминал в «Сан-Франциско кроникл» всему Новому свету, не исключая Белый дом: «Америка не меньше, чем Россия, выигрывает от свободных международных научных обменов». И не зря их свертывание в США уподобили «нанесению увечий самим себе». Не пора ли извлечь уроки из поучительного исторического опыта?

Из всех изобретений, оригинальных конструктивных и технологических решений на Земле каждое пятое — советское. Эта «индустрия идей» открыта для взаимовыгодных обменов со всеми государствами.

Лев БОБРОВ,
обозреватель АПН.

У Магілёве прайшла дэкада балгарскай кнігі. Яе праграма ўключала выстаўкі друкаваных выданняў, гутаркі, лекцыі, вусныя часопісы і іншыя масавыя мерапрыемствы, накіраваныя на шырокую прапаганду літаратуры Народнай Рэспублікі Балгарыі.

НА ЗДЫМКУ: каля стэндаў выстаўкі балгарскіх кніг у гарадской бібліятэцы імя Карла Маркса. На прызднім плане — магілёўскі журналіст Генадзь СУДІМЯ [злева] і журналіст з Габрва Стэфан СЕВЯРЫН.

Фота М. ЖАЛУДОВІЧА.

Our readers must have heard about the construction of Baikal-Amur railway (BAM). It is called the «construction of the century». The entire country rallied round the BAM construction. Among the builders there are many people from Byelorussia. They actively participate in building the railway and cities and towns along it. Recently Byelorussian builders made a good present to the young residents of the town of Severomuysk. A new shop «Children's World» was opened there.

On photos: «Children's World» shop in Severomuysk; the interior of the shop.

Photos by A. TOLOCHKO.

Industrial Agriculture

The decisions of the May (1982) Plenary session of the CPSU Central Committee and the Food Programme of the USSR approved by this Plenary session follow, in the particular case of the agroindustrial complex, the policy aimed at enhancing the role of intensive factors of economic development, endorsed by the 26th CPSU Congress. This programme is unique due to its versatile approach.

A further rise of agriculture is a basic principle of the development of the agro-industrial complex. The task set for the 80-s is to maintain a high rate of agricultural production due to its consistent intensification, an all-round consolidation of its material and technical base and accelerated implementation of the achievements of science and advanced technology.

Agricultural workers of the Byelorussian SSR will have to ensure more effective utilization of land, industrial capacities, manpower, material and financial resources, all available reserves for a fuller satisfaction of the requirements of the population in food. The output of farm produce (from one hectare of arable land) is expected to grow during the current decade at least 3 times and labour productivity in collective and state farms at least 1.5 times.

A continually increasing portion of the Republic's economic potential is channelled to the development of the agrarian sector. During last three Five-Year plan periods the basic production funds increased more than 4 times and reached 9,600 mln. roubles. In other words this means that to the volume of the production potential of agriculture built-up during previous years of Soviet power, there has been added potential which 3 times exceeded already existing and is much more efficient quantitatively.

These years were also charac-

terized by accelerated development of chemicalisation and reclamation of land. The supply of mineral fertilizers to agriculture has increased within the period 3.3 times. The areas covered by drainage and irrigation have enlarged 2.4 times. About 4,000 mln. roubles had been invested into land reclamation projects. More than 2.4 million hectares of land have been covered by a network of newly built and reconstructed land-reclamation systems. 2.6 million hectares of cultured and improved pastures have been made available. 246,000 hectares of land covered by irrigation for supplying water to vegetable plantations, hay fields and pastures have been put into operation.

Industrial construction for agricultural purposes is rapidly growing. Considerable renovation of live-stock farms has been carried out, a number of new storehouses and depositories, repair workshops and technical servicing stations have been constructed.

The all-round development of material and technical base of agriculture in the Republic insured the increase in agricultural produce. Thus, during the 10th Five-Year Plan period (1976—1980), as compared to the Five-Year Plan period prior to the March (1965) Plenary session of the CPSU Central Committee, gross output of farm produce increased 2 times and as compared with the 9th Five-Year Plan period it increased by 15 per cent. It is worth noting that this total increase in farm produce was obtained due to intensiveness practically from arable land of the same area. The growth of agricultural produce have been achieved by improved labour productivity, which has grown during last fifteen years more than 2 times.

The realization of the Food Programme envisages further

development of productive forces in agriculture and a growth of industrial capacities in processing industry.

During the current year it is envisaged to increase the gross output of farm produce as compared with the average annual volume during the 10th Five-Year Plan period by 12.1 per cent, labour productivity—by 22.6 per cent. It is also planned to achieve grain yield targets of 25 to 26 centners per hectare, 180 centners of potatoes per hectare, 270 centners of sugar beets, 5 centners of flax fibre, 165 centners of vegetables. It is also envisaged to increase meat output in the public sector by 7 per cent and milk—by 5 per cent by increasing the number of live-stock and its productivity. The current target is to produce 120 centners of meat and 463 centners of milk per each hundred hectares of agricultural land. Within 3 months of 1983 the state purchases of live-stock and poultry exceeded the last year figure for the same period by 23.4 thousand tons, while purchases of milk—by 28 thousand tons. Weight standards of live-stock have also been improved.

For management by the agricultural production a commission of the Presidium of the BSSR Council of Ministers on the operation of the agro-industrial complex has been formed. Agro-industrial amalgamations have been formed also in regions and districts.

With every passing day the socialist emulation for successful realization of pledges is spreading on a broader scale. High activity of field workers and machine-operators, cattle-breeders and construction workers creates real possibilities for all farms and districts to make by now an essential contribution to the realization of the Food Programme in the Byelorussian SSR.

WHAT? ● HOW? ● WHY?

ELECTORS' MANDATE

The words 'electors' mandate' can hardly be familiar to our compatriots living in the countries of bourgeois democracy. They have got used to the program of every candidate for election to Parliament or local selfgovernment at pre-election meetings. And only then can they decide for whom to vote. The electors in the countries of bourgeois democracy cannot say with any certainty whether the elected deputy will keep his pre-election promises.

Electors in the USSR also meet their candidates to the Soviets of People's Deputies and make a decision whether they are worth being voted for or not. Moreover, electors give mandates to their Deputies, advise them what to be done to solve these or other problems. The People's Deputy is obliged to implement his electors' mandate, otherwise he may be recalled at any time and substituted by another Deputy who will heed the voice of his constituents and justify their confidence.

Not every suggestion or a critical remark made at a pre-election meeting with the candidate is a mandate to the Deputy. Personal requests and claims (allocation of the housing, repairs of apartments) are normally the concern of individuals. On the other hand, a mandate given by electors to their Deputy is of social and public importance, for it expresses the wishes of the constituents of a town, district, etc.

As a rule, mandates to People's Deputies are thoroughly considered at electors' meetings, approved by the constituents, and are then officially presented to the Deputy (or candidate to People's Deputy) or sent to the Executive Committee of the Soviet of People's Deputies. The Executive Committee generalizes the mandate and thoroughly studies it in order to make a plan of measures that need to be taken to implement the electors' mandate. Each item of the plan points out the name of the Deputy who has received the mandate and the names of those who will implement it. The plan also indicates the date of its implementation. It comes into force when endorsed by the Soviet.

For a variety of reasons some of the mandates considered by the Soviet may not be implemented. It happens when these mandates include proposals that are difficult to implement for the time being or they cannot be implemented at all for certain reasons. The duty of the People's Deputy is not only to inform his electors why the mandate has been rejected, but also to explain the reason for doing so. The way the electors' mandates are implemented vividly reflects the activities of People's Deputies and those of the Soviet as a whole.

People's Deputies verify the implementation of electors' mandates in their constituencies.

Should an electors' mandate not be implemented for some reason or other, the People's Deputy has the right to address inquiries during sessions of the Soviet to the appropriate bodies of local power, heads of enterprises and institutions responsible for the fulfillment of the electors' mandate. For example, on an electors' mandate a district Soviet had obliged the automatic transfer line plant to build additional sports facilities at the stadium of the school under its patronage. The People's Deputy V. Mazhalskaya verified the implementation of the electors' mandate and addressed her inquiry to the manager of the plant why the work on building the additional sports facilities had not been started in time. The manager was made to inform the next session of the district Soviet on the fulfilment of the electors' mandate. The decision taken by the district Soviet was implemented in due time.

Most electors' mandates coincide with the local industry development plans of a given Soviet of People's Deputies. It is quite natural, for the plan and the electors' mandates have much in common: they take into consideration the requirements of the population. Yet it is through their mandates that the constituents can outline the practical activities of the local authorities, prompt the Executive Committee what should be done in the first instance, how to alter or improve the already adopted plans.

Improvement of public services and amenities, maintenance of the housing, operation of public transport, and many other problems relating to the economic and cultural activities of the Soviets of People's Deputies, are touched upon in the electors' mandates. Whereas in the past most electors' mandates demanded that more canteens and refectories, dispensaries and cinemas be built, nowadays the constituents demand to expand the network of sports complexes, public trade centres and rest-homes. This transformation in the demands stated in electors' mandates is explained, first of all, by the higher living standards of the people and a change in the mode of their life.

A HIDDEN TREASURE OF COINS

The testers of new varieties of cotton unexpectedly played the role of archaeologists when they discovered glittering coins in dumps of soil on the experimental field of the Kalinin collective farm, in Tajikistan.

Historians have established that the coins were minted in Gissar on the territory of today's Tajikistan in the 14th-

16th centuries. The obverse side of the coin denotes the nominal cost (two dinars) and bears the inscription «The mint of Gissar». On the reverse of the coin, among vines personifying the generous nature of the area, a deer is depicted. This noble animal was always respected by the people and was a symbol of freedom.

ДЗЕЛАВІТАСЦЬ І АДДАНАСЦЬ АБРАНАМУ ШЛЯХУ СПАЛУЧАЮЦА
У ІМ З ЛЕПШЫМІ ЧАЛАВЕЧЫМІ ЯКАСЦЯМІ

Беларускае мовазнаўства ў параўнанні з навукай аб мове другіх нацый прайшло яшчэ нязначны па працягласці шлях. Але сваімі здабыткамі яно можа ганарыцца на праву: дасягненні ў галіне вывучэння беларускай мовы настолькі значныя, што беларуская лінгвістыка займае зараз адно з вядучых месцаў у свеце. Залатым векам для беларускай культуры і мовы назваў Якуб Колас савецкі час. Залаты век адрыўла Кастрычніцкая рэвалюцыя і для беларускага мовазнаўства. Калі з дарэвалюцыйных часоў нам вядомыя толькі адзінкавыя імёны даследчыкаў «беларускага нарэча», як Карскі, Насовіч, то сёння мы з гонарам можам назваць цэлую плеяду выдатных беларускіх вучоных-мовазнаўцаў. Сярод іх — акадэмік Акадэміі навук БССР, заслужаны дзеяч навукі БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Мікалай Бірыла, якому ў верасні споўнілася 60 гадоў. Выхадзец з прастай сялянскай сям'і (парадзіўся М. Бірыла ў вёсцы Скварцы Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці), пасля заканчэння ў 1940 годзе Станькаўскай сярэдняй школы, ён паступае на філалагічны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага. Аднак вайна змяніла планы юнака. Ён змагаецца супраць фашысцкіх захопнікаў у партызанскім атрадзе да ліпеня 1944 года. Пасля вызвалення Беларусі — зноў вучоба ў інстытуце. Навуковая біяграфія вучонага пачынаецца ў 1947 годзе, калі пасля заканчэння інстытута ён быў прыняты на пасаду малодшага навуковага супрацоўніка ў Інстытут мовы, літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР. Адданы сваёй справе, з першых дзён самастойнай працы М. Бірыла становіцца адным з самых актыўных збіральных дзялячых матэрыялаў, на падставе якіх складзены «Дыялекталагічны атлас беларускай мовы» (у двух тамах) і напісана тэарэтычная работа «Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак» (у 2-х тамах).

З ВЫДАТНАЙ ПЛЕЯДЫ
МОВАЗНАЎЦАЎ

М. БІРЫЛА —
60 ГАДОУ

вай аб разгортванні і арганізацыі работы па збору дыялектных матэрыялаў для рэгіянальных слоўнікаў, з'яўляецца адным з пачынальнікаў выдання рукапіснай дыялекталагічнай спадчыны. З імем М. Бірылы звязана развіццё ў рэспубліцы новага і перспектывага напрамку — беларускай анамастыкі (вывучэнне ўласных імён). Трохтомным даследаваннем (па задуме аўтара павінна быць 5 тамоў) пад агульнай назвай «Беларуская антрапанімія» закладзены тэарэтычны фундамент беларускай антрапаніміі і асветлены шляхі яе гістарычнага фарміравання.

Даследаванні М. Бірылы ў галіне анамастыкі атрымалі высокую ацэнку навуковай грамадскасці як у нашай краіне, так і за яе межамі. Яны займаюць дастойнае месца сярод іншых фундаментальных прац па славянскай анамастыцы. У Беларусі пад кіраўніцтвам акадэміка М. Бірылы склалася і паспяхова працуе цэлая анамастычная школа. У яе планы ўваходзіць збор і сістэматызацыя ўсіх відаў беларускіх асабовых імён, стварэнне манаграфій і Беларускага анамастычнага атласа.

Вядомы М. Бірыла і як буйны спецыяліст у галіне сучаснай беларускай мовы. Пад яго кіраўніцтвам і пры непасрэдным удзеле падрыхтава-

ны такія важныя ў тэарэтычных і практычных адносінах працы, як «Граматыка беларускай мовы», «Слоўнік беларускай мовы», «Руска-беларускі слоўнік грамадска-палітычнай тэрміналогіі», «Слоўнік мовы твораў Якуба Коласа» і іншыя.

Трыццаць шэсць гадоў нахвіннай творчай працы аддаў М. Бірыла служэнню філалагічнай навуцы. Плёнам навуковай дзейнасці вучонага з'яўляецца каля 100 публікацый, якія характарызуюцца разнастайнасцю аб'ектаў даследавання, глыбінёй думкі, мэтанакіраванасцю і актуальнасцю. М. Бірыла выступаў з докладамі на Міжнародных з'ездах славістаў у Маскве (1958 год), Сафіі (1963 год), Варшаве (1973 год), Белградзе (1978 год).

Шмат энергіі і ўвагі аддае вучоны навукова-арганізатарскай і грамадскай рабоце, уздзяляючы Адаляценне грамадскіх навук і сэнтар сучаснай беларускай мовы і культуры мовы Інстытута мовазнаўства АН БССР, працягваючы нязменны клопат аб расшырэнні і ўдасканаленні навуковых сувязей з навукавымі ўстановамі. Набытымі ведамі і багатым вопытам даследчыка мовы вучоны нічога не дзеліцца са сваімі шматлікімі вучнямі. 15 з якіх ужо маюць дыпломны кандыдатаў філалагічных навук.

М. Бірыла вядомы і як адзін з самых актыўных арганізатараў мовазнаўчай навуцы ў рэспубліцы. На працягу многіх год ён з'яўляецца намеснікам старшыні Міжнароднай камісіі па падрыхтоўцы Агульнаславянскага лінгвістычнага атласа, членам Міжнароднай камісіі па славянскай анамастыцы, галоўным рэдактарам часопіса «Весці АН БССР», членам рэдакцыйнай калегіі штогодніка «Беларуская лінгвістыка». Пад яго рэдакцыяй апублікавана больш чым 20 манаграфій, калектывных работ і зборнікаў. На працягу амаль 15 гадоў ён быў кіраўніком праблемнага савета «Беларускае мовазнаўства», актыўна садзейнічаў аб'яднанню мовазнаўчых сіл рэспублікі. Дзелавітасць і адданасць справе арганічна спалучаюцца ў М. Бірылы з лепшымі чалавечымі якасцямі — сціпласцю, шчырасцю і вялікай душэўнай шчодрасцю. Прастата, чалавечнасць, лёгкі гумар здабылі заслужаную павагу сярод тых, з кім ён працуе побач.

Сяргей БЕРДНІК.

ЭКРАНІЗУЕЦА ЧАРГОВЫ ТВОР
УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА

ТАЙНА
АЛЬШАНСКАГА ЗАМКА

— Антось! Антось! Мяне, здаецца, хочуць забіць!

— Ты што!
— Я не жартую, Антось! Ты ведаеш гэту кнігу. «Евангеліе 1539 года, якое выдана накладам князя Юрыя Слуцкага. Евангеліе Цяпінскага... Статут 1580 года».

— Каштоўная кніга, але каб з-за яе! Глупства!

— Гэта так, Антось!.. Яны ганяюцца за мной увесь час. Калі дома пад вокнамі... Я згубіў сон... Ты ведаеш, я ніколі не быў баязлівым. Разам прайшлі фронт... А тут...

— Хто гэта!

— А-а!.. Людвіг Лапатуха. Звар'яцелы. У нас тут у сорак чацвёртым немцы нейкую работу праводзілі ў замку... Потым расстралілі ўсіх... Засталіся жывымі толькі тыя, хто быў у лесе.

— А Лапатуха тут пры чым!

— Гавораць, яму аднаму ўдалося ўцячы з-пад расстрэлу... Вось і страціў розум, глядзячы на ўвесь гэты жах. Зараз ад яго ўжо ніхто нічога не даведаецца...

...Гэтыя даўнія і пакуль яшчэ мала каму зразумелыя дыялогі мы пачулі на здымачнай пляцоўцы «Беларусьфільма». Рэжысёр Міхась Пташук здымае зараз двухсерыйны каларовы фільм «Чорны замак Альшанскі» па аднайменнаму раманы У. Караткевіча.

— Гісторыю, якую ў хуткім часе ўбачаць глядачы, можна аднесці ў разрад дэтэктыўных, — гаворыць Міхась Мікалаевіч. — Забытая, часам загадкавая таямніца Альшан-

скага замка раскрываецца негэтаропка, у сюжэце шмат нечаканасцей, адным словам, глядзяча трымаць увесь час у напружанні не цяжка. Але мы не хацелі абмяжоўвацца толькі разгаданнем тайны. Не ставіў перад сабой задачу напісаць проста дэтэктыў і Уладзімір Караткевіч. Ідэя фільма больш значная, глыбокая.

Гэта так. Герой фільма Антось Косміч, вывучаючы падзеі XVI стагоддзя, імкнецца зразумець, што ж адбылося некалі тут, у замку. І, раскрываючы жудасную гісторыю даўняга мінулага, выкрывае злычынства XX стагоддзя. У гэтым жа замку, але праз 400 гадоў, а дэкладнай у час Вялікай Айчыннай вайны, здарылася трагедыя — не менш страшная і бязлітасная забойства. Розныя эпохі, розныя людзі, а зло, здаецца, тое ж. Але ў якіх часі адбылася яно, не могуць і не павінны сучаснікі быць да яго аб'явакавымі.

Мы, сучаснікі, ведаем і памятаем трагедыю Хатыні і іншых падобных ёй вёсак, ніколі не забыць і не дараваць пакут, гора, смерці мільёнаў людзей. І недзе глыбока-глыбока захоўвае наша памяць і тое, што было не з намі сённяшнімі, а з нашымі далёкімі продкамі. Бо колькі б гадоў ні прайшло, памяць не падуладна часу. Адтуль, з тае даўняе пары, ідуць карані нашы, кожнага чалавека паасобку і ўсяго народа ўвогуле. Таму заўсёды, колькі будзе жыць чалавек, будзе ён цікавіцца гісторыяй сваіх продкаў.

Міхась Пташук, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, лаў-

ЖАННА БІЧЭЎСКАЯ — ВЫКАНАЎЦА РУСКІХ
ПЕСЕНЬ І РАМАНСАЎ

ФАЛЬКЛОР НА ЭСТРАДЗЕ

Як сведчаць разнастайныя аптычны аўдыторыі, 34-гадовая масквічка Жанна Бічэўская абавязкова ўваходзіць у лік самых папулярных выканаўцаў на савецкай эстрадзе. Стабільны поспех Бічэўскай тым больш заслужоўвае ўвагі, што яе сцэнічны стыль не мае нічога агульнага з экстравагантнасцю. Жанна не карыстаецца нічым з таго навамоднага арсенала сучаснай эстрады, які так прыцягвае даволі вялікую частку публікі... І тым не менш, калі Бічэўская выходзіць на падмосткі, трымаючы класічную шасціструнную гітару, апранутая ў доўгую чорную строгую сукенку, зала сустракае яе з нязменнай цеплынёй. Бічэўская спявае рускія народныя песні і старадаўнія раманы.

Жанна скончыла музычную школу па класу гітары і паступіла затым у эстрадна-цыр-

кавое вучылішча. Працягваючы ўдасканаліць ігру на гітары, Бічэўская пачынае займацца вакалам у слаўтай савецкай спявачкі Ірмы Яунзем. Яны разам выбіраюць рэпертуарны напрамак. Бічэўская старанна вывучае грамадскія трох выдатных артыстаў пачатку стагоддзя, прадстаўнікоў «залатой эпохі» рускага раманса — Варвары Панінай, Настасі Вяльцавай і Надзеі Пляцкай. Гэта, так сказаць, першая цаглінка. Другая — творчасць слаўнай спявачкі савецкага часу — Лідзіі Русланавай, артысткі тэатраментнай, драматычнай. І трэцяя цаглінка — даверлівая, нягучная манера аднаго з самых цікавых савецкіх «бардаў» Булата Акуджавы. Вось такі атрымаўся цікавы спляў... Будучы чалавекам маладым і сучасным, Бічэўская рашуча мяняе манеру акампанемента (яе гітара

ўключае ў сябе і сола, і акампанемента).

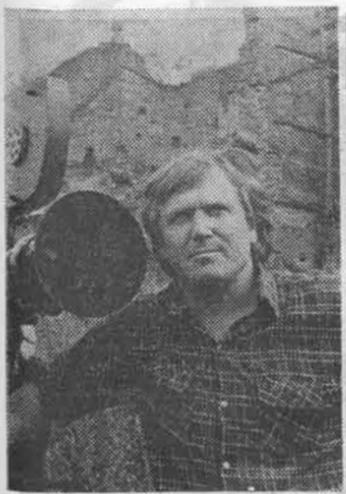
У пачатку 70-х гадоў Бічэўская робіць першыя запісы на радыё. Нельга сказаць, што яны атрымліваюць аднадушную падтрымку: маладым слухачам падабаецца, людзі старэйшыя прывыклі да традыцыйнага выканання і пакуль не хочуць зразумець сутнасці новаўвядзенняў. Гэты ценз крытычнага сумнення цягнецца за Жаннай да V Усерасійскага конкурсу артыстаў эстрады (1973 год), дзе выступленне Бічэўскай было настолькі пераканаўчым, што яна атрымала першую прэмію. Праз два гады выходзіць і яе першы доўгайграючы альбом з дванаццаццю песнямі. У 1980-м — другі. Абодва альбомы неадразува перадукоўваліся за мяжой па ліцэнзіі фірмы «Мелодія».

Я ўжо сказаў пра незвычайную сцэнічную манеру Бічэўскай. Яе можна ахарактарызаваць як «тэатр ля мікрафона». Да тэатралізацыі на эстрадзе імкнуцца цяпер многія, уводзячы ў свае праграмы элементы яркага відовішча. Бічэўская ж, відавочна, не такая дынамічная. Яна не рухаецца па сцэне, не жэстыкулюе. Яе «тэатр» — гэта тэатр мовы, тэатр інтанацый. Актрыса надзіва тонка адчувае песенны тэкст, важкасць слова, драматычнасць фразы. Любую песню Бічэўская «пражывае» ўсякі раз занова. Такое перажыванне — мастацкае крэда артысткі. І яшчэ — раскоша, якую можна дазволіць сабе, толькі валодаючы высокай выканаўчай тэхнікай — такой, каб пра яе ўжо проста не думаць. Усё гэта дае магчымасць па праву параўнаць «Тэатр Бічэўскай» з лепшымі ўзорамі класічнай літаратурнай драмы.

Любімыя жанры Бічэўскай — гарадская песня і гарадскі («жорсткі») раманс, яны склаліся ў канцы XVIII — пачатку XIX стагоддзяў. Аднак за доўгі час гэтыя жанры, нібы карабельнае днішча ракавінкамі, абраслі спецыфічнымі выканаўчымі

традыцыямі. Іх спявалі з надзіва, страсна і палка. Меланхалічныя, глыбока асабістыя, поўныя своеасаблівага зачаравання гісторыі пра жыццёвыя нелады сялян, дробных рамеснікаў, чыноўнікаў і салдат набылі адценне вульгарнасці, усё натуральнае ў іх зрабілася аляпаватым. Гарадскі фальклор паступова «збрудзіўся», як бываюць забруджанымі работы старадаўніх жыццёўцаў... Трэба было зняць гэтую прыросшую да жанру раманса копаць безгустоўнасці. Такую «ачыстку» і робіць Жанна Бічэўская. Але яна не стылізуе архаіку, а падыходзіць да яе з сённяшніх пазіцый.

І вось што яшчэ цікава: тэксты песень, якія выконвае Бічэўская, наўрад ці можна аднесці да ўзораў высокай пазіі. У асноўным гэта прасценькія рыфмаваныя радкі, больш «прашчальнае каханне». А падносіць іх нам спявачка так, што банальная сітуацыя ператвараецца ў глыбокую чалавечую драму. Героі рамансаў — «маленькія людзі», якія заслужоўваюць лепшай долі. Артыстка падзяляе іх радасці і смуткі.

рэат прэміі Ленінскага камсамола і Дзяржаўнай прэміі БССР, рэжысёр, ужо добра вядомы аматарам кіно, і на гэты раз не адступіўся ад тэмы, якая напаяе ўсе яго фільмы: здрадніцтва, злачыства, што ніколі не даруецца; памяць, што захоўвае і абуджае мінулае; тыя нябачныя ніці, якія парвеш аднойчы — здрадзіш самому сабе на ўсё жыццё.

— Працаваць над гэтай кінакарцінай вельмі цікава і прыемна, — гаворыць М. Пташук. — Са здымачнай групай мы аб'ехалі амаль усю Беларусь, пабылі на Украіне. За той перааддзімачны перыяд мы нібы напоўніліся ідэяй фільма, настроіліся на тую эпоху, дэлекае XVI стагоддз. Разумею адзін аднаго, бадай, з паўслова. Карацей кажучы, і ў здымачнай групе, і ў акцёрскім саставе — аднадумцы, цікавыя, творчыя людзі.

Аператар фільма — лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі Т. Логінава, мастак В. Назараў, музыку для фільма піша заслужаны дзеяч мастацтваў БССР С. Картэс. Ленінградскаму акцёру В. Еўграфаву даручана галоўная роля Антоса Косміча. З Шаўляйскага драматычнага тэатра на ролю Стасі Рэчыц запрошана Р. Крылавічэ. Цікавыя вобразы ствараюць вядомыя беларускія выканаўцы — народны артыст СССР З. Стома, народны артыст БССР Г. Гарбук, І. Мацкевіч і іншыя.

...У мантажнай на маленькім экране разгортваюцца падзеі фільма. Час ад часу М. Пташук стрымлівае бег падзей, адбірае найбольш дасканалыя, яркія кадры. Метры кінастужкі паціху складаюцца ў кілметры. А потым зноў здымкі. Робіцца кіно...

Таццяна ПЕТРАШКЕВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: кадр з будучага фільма; рэжысёр-пастаноўшчык М. ПТАШУК.
Фота У. КРУКА.

перажывае разам з імі, спадзеюцца на ўдачу... Так яна спявае «Матухну» — трагічны дыялог дачкі, прасватанай за нелюбимага чалавека, і маці, ад безвыходнасці вымушанай стаць каварнай. Так яна інтэрпрэтуе старадаўні раманс «Шумей чарот» — гісторыю пра нязбыўнае каханне.

Арыстка, вядома, карыстаецца ў сваёй рабоце старымі зборнікамі песень і рамансаў, а таксама пласцінкамі з запісамі вядомых майстроў. Але час ад часу яна адпраўляецца ў «экспедыцыю за песнямі»: з магнітафонам і блакнотам аб'язджае рускія вёскі, чэрпаючы натхненне з крыніцы, імя якой — фальклор.

Жанна Бічэўская не адзінока ў сваёй цікаўнасці да народных песень, у жаданні даць ім новае жыццё на савецкай эстрадзе. Сярод найбольш таленавітых прадстаўнікоў такога напрамку можна назваць беларускую фолк-рок-групу «Песняры» і ансамбль Дзмітрыя Пякроўскага, які з густам прапагандае рускія абадавыя песні, казацкі фальклор...

Аркадзій ПЯТРОЎ.

УЛАДЗІСЛАЎ Сыракомля. З такім ісеўданімам, запазычаным ад герба продкаў, увайшоў у гісторыю літаратуры славянскага свету выдатны польскі і беларускі паэт-дэмакрат сярэдзіны XIX стагоддзя Людвік Кандратовіч. Народзіўся ён 29 верасня 1823 года ў фальварку Смольгаў Вабруйскага павета Мінскай губерні (зараз Любанскі раён) у сям'і арандатара. Бацькі паэта, не маючы ўласнай зямлі, вымушаны былі заключыць кароткачасовыя арэндныя кантракты, часта пераезджаць. Успамінаючы пазней уражанні маленства, паэт запісаў у сваім дзёніку: «Першая мясціна, якую памятаю, — гэта Яськавічы... Яшчэ перад маім вачыма, дакладней ва ўяўленні, стаіць, як мы аднойчы доўга-доўга пльлі на чаўне між чароту і лазы — над намі быў залацісты нясок, а побач ляталі смелыя ясна-зялёныя стракозы». Так у свядомасць будучага вясковага лірніка ўваходзіла родная беларуская прырода.

Вучыўся Людвік спачатку ў павятовай школе пры дамініканскім кляштары ў Нясвіжы, потым у Навагрудку. На летнія канікулы прыязджаў да бацькоў у фальварак Мархачоўшчына.

Скончыўшы пяць класаў павятовай школы ў Навагрудку, Людвік вярнуўся ў 1837 годзе дадому, дапамагаў бацькам па гаспадарцы. Адчуванне патрэбы выказацца ў вершах прыйшло да Людвіка Кандратовіча ў Нясвіжы, калі ён, уладкаваўшыся на службу ў канцылярную кіраўніцтва радзівілаўскіх маёнткамі, пачаў абменьвацца з калегамі жартоўнымі вершамі.

Праз усё жыццё пранясе Кандратовіч удзячнасць Нясвіжу, дзе падлеткам бегаў у школу, дзе прамільгнулі яго юнацкія гады, дзе ў красавіку 1844 года ён узяў шлюб з Паўлінай Мітрашэўскай. З вясны 1844 да восні 1852 года Кандратовіч жыў у фальварку Залучча, які быў узяты ў арэнду яго бацькам яшчэ ў 1840 годзе. Паступова, з назапашваннем уражанняў ад вясковага жыцця, прыніжанага прыгоніцтвам, з усведамленнем прывабнасці звычайных адносін паміж людзьмі, з пранікненнем у душу сялянскіх песень і паданіяў, адбывалася набліжэнне Кандратовіча да свету не напісаных яшчэ твораў і іх герояў — «братоў у

канопце і братоў у сярмазе» з ваколці Залучча, суседняга з ім Жукавага Барка і Міра. Пачатак паклала гісторыя аб трагічным каханні паштовага фурмана, якую малады залучанскі арандатар пачуў у мірскай карчме і, нічога не дадумваючы, запісаў вершам, даўшы назву «Паштальён». Публікацыя верша ў віленскім часопісе «Атэнэум» стала Сыракомлевым дэбютам.

ЯГО ГЕРОІ — ПЕРСАНАЖЫ АДНОЙ ВЯЛІКАЙ ДРАМЫ НАРОДНАГА ЖЫЦЦЯ

ЖАДАЎ ЗРАБІЦЬ УСІХ ШЧАСЛІВЫМІ

якому суджана было — праз пераклад Леаніда Трэфалева — пераўвасобіцца ў песню «Калі я на пошце служыў ямчыком» і назаўсёды зліцца з рускім меласам.

У Залуччы паэт працаваў настойліва і плённа. З-пад ягонага пераўвасобіцца ў песню «Калі я на пошце служыў ямчыком» і назаўсёды зліцца з рускім меласам. У Залуччы паэт працаваў настойліва і плённа. З-пад ягонага пераўвасобіцца ў песню «Калі я на пошце служыў ямчыком» і назаўсёды зліцца з рускім меласам. У Залуччы паэт працаваў настойліва і плённа. З-пад ягонага пераўвасобіцца ў песню «Калі я на пошце служыў ямчыком» і назаўсёды зліцца з рускім меласам.

цы. Яго героі — араты, музыка, лірнік, фурман, дасцірдалакоп, шарачковая шляхта, старцы-жабракі — гэта персанажы адной вялікай драмы народнага жыцця, у якім паэту бачылася не толькі забітасць і галечка працоўных людзей, але і іх будзённая, непрыкметная мужнасць, унутраная прыгажосць.

Паэзія Сыракомлі, гэтаксама як і яго гісторыка-

То няхай жа паветрам тваім запасецца і напоўніць ім грудзі мае да глыбіняў. Каб змог я патроху ўздыхаць на чужыне.

Барэйкаўшчынска - віленскае дзесяцігоддзе паэта вызначаецца ўзмацненнем у яго творчасці грамадзянскіх матываў. У канцы пяцідзсятых гадоў ён стварыў вершы, змест якіх насіў адкрыта антыцарскі характар. Разлічваючы на іх публікацыю паэт не мог, і яны распаўсюджваліся ў рукапісах. Апазіцыя Сыракомлі да самадзяржаўя не магла быць незаўважанай. Вясною 1861 года, абвінавачаны ў антыцарскіх выступленнях, Сыракомля быў арыштаваны, каля месяца знаходзіўся ў зняволенні, а ў верасні 1862 года памёр — хоць і не ў віленскай цытадэлі, але і не вызвалены ад следства.

З творчай спадчыны паэта да нас дайшло ўсяго два вершы, напісаныя па-беларуску — «Добрыя весткі» і «Ужо птушкі пяюць усюды».

Дзейнасць вясковага лірніка была прыкладам для многіх сучаснікаў, якія пачыналі ўсведамляць патрэбу свайго народа ў мастацкім, літаратурным самавыяўленні на роднай мове. Прыход у літаратуру сялянскага сына Вінцэса Каратынскага мог бы і не адбыцца, калі б ён не атрымаў дапамогі з боку Сыракомлі. Вясковы лірнік гораха падтрымліваў у варшаўскім і віленскім друку беларускую творчасць Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, заахочваў пачынанні Арцёма Вярыгі-Дарэўскага, скіраваныя на ўмацаванне кантактаў паміж раз'яднанымі культурнымі і літаратурнымі дзеячамі розных рэгіёнаў краю.

У свядомасці беларускіх пісьменнікаў другой паловы XIX — пачатку XX стагоддзяў У. Сыракомля заставаўся «сваім» паэтам. Гэта вельмі адчувальна ў вершы Янкі Купалы, напісаным да 50-годдзя з дня смерці Сыракомлі і названым «Лірнік вясковы»:

Будзеш жыць! Будуць векі ісці за вякамі, —
Не забудуца дум тваіх словы,
Як і слоў беларускіх, жывучы між намі,
Не забыўся ты, Лірнік вясковы.

Уладзімір МАРХЕЛЬ.

ПРЭМ'ЕРЫ НОВАГА СЕЗОНА

Дзяржаўны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета БССР пачынае новы, 51-шы сезон. За мінулыя паўстагоддзя яго творчы шлях адзначаны шматлікімі цікавымі пастаноўкамі оперных і балетных спектакляў, якія ўвайшлі ў скарбніцу савецкага музычнага і тэатральнага мастацтва. А наперадзе зноў творчыя пошукі, рэалізацыя новых планаў, задум. І па традыцыі ў наступаючым сезоне тэатр рытуе некалькі прэм'ер.

Балетмайстар В. Елізар'еў працягвае работу над новым балетам пра лэс Анастасіі Купрыянавай, прастай беларускай жанчыны, пяцёра сыноў якой забрала мінулае вайна. Гэтую работу ён вядзе разам з маладым кампазітарам У. Кандрусевічам і мае намер ажыццявіць пастаноўку ў бліжэйшы час. Тэма Вялікай Айчыннай вайны не ўпершыню гучыць са сцэны гэтага, аднаго з вядучых тэатраў рэспублікі.

Аматараму музыкі чакае яшчэ адзін падарунак — ставіцца опера «Іван Сусанін» М. Глінкі. У вядучых ролях выступаць вядомыя беларускія спевакі В. Чарнабаеў і Я. Пятроў.

Вялікую цікавасць выкліча і прэм'ера балета пад назвай «Карміна бурана» нямецкага кампазітара Карла Орфа. Твор, напісаны ў жанры сцэнічнай кантаты, на сцэне беларускага тэатра стане харэаграфічным прадстаўленнем, але пры гэтым цалкам захавецца аўтарская партытура. У аснову кантаты пакладзены тэксты з песеннага зборніка XIII стагоддзя «Карміна бурана», што ў перакладзе азначае «Баварскія песні». Яны складаліся студэнтамі, гараджанамі, вандруючымі акцёрамі і паэтамі, манахамі і ўслаўлялі прыгажосць прыроды, ра-

дасці жыцця і кахання, але ў некаторых з іх часам гучыць і з'едлівая іронія.

Адначасова з пастаноўкай балета «Карміна бурана» ў тэатры будзе ісці работа па развучванню дзіцячай оперы балгарскага кампазітара Аляксандра Уладзігерова «Воўк і сям'ера казлянят». Сюжэт гэтай вядомай казкі не раз скарыстоўваўся для кінафільмаў, драматычных і оперных спектакляў. І ў даным выпадку мы маем справу не з даслоўным перакладам казкі ў жанр оперы. Аўтары бяруць яе сюжэт толькі за аснову і дапаўняюць яго сваёй арыгінальнай фантазіяй, сучаснымі матывамі. Іншы раз выкарыстоўваюць трапныя народныя на класічныя оперныя штампамі. У оперы многа гумарыстычных сцэн, напісана яна яркай і прастай музычнай мовай.

Разам з новымі назвамі на рэпертуарнай афішы беларускага тэатра оперы і балета пазначаны і спектаклі, ужо добра вядомыя і прызнаныя публікай. Як заўсёды, вельмі шырока будзе прадстаўлена беларуская музыка, творы сучасных савецкіх кампазітараў, руская і замежная класіка.

Апрача новых спектакляў у жыцці тэатра гэтага сезона яшчэ шэраг значнальных падзей. У лістападзе балетную трупу чакае гастрольная паездка ў В'етнам. У гарадах гэтай краіны будзе паказана разнастайная канцэртная праграма, у якую ўключаны фрагменты з многіх папулярных спектакляў. Да таго ж калектыў тэатра зноў — ужо восьмы раз — будзе трымаць экзамен перад патрабавальнымі маскоўскімі гледачамі: чакаюцца гастролі ў сталіцы нашай Радзімы.

Н. ПЕРВАКОВА.

У САМЫХ ВЯЛІКІХ ЗАЛАХ

Самыя вялікія эстрадныя пляцоўкі Масквы — універсальная спартыўная зала «Дружба» Цэнтральнага стадыёна імя У. І. Леніна і Палац спорту «Динама» — былі аддадзены для выступленняў лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі, лаўрэата ўсесаюзных і міжнароднага конкурсаў вакальна-інструментальнага ансамбля «Верасы».

Гледачы вельмі цёпла прынялі новую праграму, у якой прагучалі песні А. Пахмутавай, І. Лучанка, Э. Ханка і іншых кампазітараў. Разам з лірычнымі творами ў яе увайшлі і палітычныя песні.

НА СЕЛЬСКОЙ СЦЭНЕ

Аб спектаклі «Чаму ж мне не пець...» абвясціла афіша Астрынскага народнага тэатра Шчучынскага раёна. Першымі гледачамі прэм'еры сталі жыхары гарадскога пасёлка.

Калектыў нядаўна споўнілася трыццаць пяць гадоў. У рэпертуары шырока прадстаўлены п'есы беларускіх аўтараў — «Лявоніха на арбіце», «Пагарэльцы» і «Трыбунал» А. Макаёнка, «Прымакі» Я. Купалы, «Ганка» У. Галубка і іншыя.

САМ-НАСАМ З ПАВЕТРАМ, НЕБАМ

У ПАЛЁЦЕ, ЯК ПТУШКА

Дэльтапланерызм ператварыўся ў від спорту, які імкліва развіваецца ва ўсіх краінах свету. Традыцыйна сталі чэмпіянаты свету па дэльтапланерызму.

У саюзных рэспубліках нашай краіны, у тым ліку і ў Беларусі, створаны федэрацыі дэльтапланернага спорту.

Прага свабоднага палёту... Магчыма заканамерна, што асабліва шырокі размах захапленне дэльтапланерным спортам было іменна сярод людзей, звязаных з авіяцыяй, як, напрыклад, на Мінскім авіяцыйна-рамонтным заводзе. Іменна там, дзе серабрыстыя гіганты раскінулі крылы ва ўсю шырыню цэха ў чаканні новых палётаў, дзе ў прамянях сонца ззяюць свежафарбаваныя плоскасці адрамантаваных самалётаў, створана секцыя, якая лічыцца адной з лепшых у Беларусі.

Ініцыятар яе стварэння — інжынер-тэхнолаг Рустэм Ісмагілаў. Пачатак быў сціплым: сабралася невялікая група аднадумцаў, аб'яднаных агульнай марай. Марай пра палёт, бяшумны, лёгкі, сам-насам з паветрам, зямлёй і небам.

Ад вырашэння да ажыццяўлення мары — не адзін крок. Няма ла складанасцей узнікла з канструяваннем апаратаў, кожны з якіх павінен быць строга індывідуальным. Рашэнне было адзіным: дэльтапланы канструяваць і рабіць уласнымі рукамі.

Наша секцыя існуе восем гадоў, — расказвае электрамэнцёр Фелікс Пастушонак. — Дэльтапланы мы збіраем па ўласных чарцяжах, выкарыстоўваючы матэрыялы, выдзеленыя прафкомам завода. Давялося, вядома, папрацаваць, пакуль падарналі ўсё да апошняга вінца. Затое палюбуйцеся цяпер на нашых «птушак»!

Фелікс любоўна гладзіць асляпляльна белае крыло дэльтаплана. Мы бачылі яго «птушку» ў палёце: лёгкая, вёрткая, яна набірала вышыню, рабіла плаўныя віражы ў паветраных патоках, кіруемая рукою чалавека, які змог перамагчы сілу зямнога прыцягнення.

Нямала складанасцей узнікла і з выбарам месца трэніровак: Беларусь — рэспубліка, у асноўным, раўнінная. Высокіх узгоркаў паблізу ад горада няма.

— Даводзілася выкарыстоўваць маторчыкі для ўзлёту. Вярталіся да часоў братаў Райт, — смяецца Р. Ісмагілаў. — Але нарэшце знайшлі месца каля вёскі Азярцы. Вышыня для пад'ёму дастаткова, прыгажосць навокал!

Нам не даводзілася бываць у гэтых месцах раней, і мы радаліся магчымасці ўбачыць цудоўную карціну: людзей з белымі крыламі, якія плывуць над зялёнымі ўзгоркамі Беларусі.

— Наш клуб, — гаворыць адзін з актывістаў секцыі Аляксандр Чарноў, — аб'ядноўвае авіятараў і механікаў, слесараў і інжынераў, электрамэнцэраў і медыцынскіх работнікаў. Узростава дыяпазон таксама вельмі шырокі, галоўнае, каб здароўе дазваляла.

Кожны выхадны дзень яны збіраюцца разам і едуць за горад, каб зноў узяцца за рукатворных крылах, выпрабаваць сябе.

С. ВЯЛІЧКА,
І. САЗАНОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: мотадэльтаплан да палёту рыхтуюць М. ПЯХОТА, Ф. ПАСТУШОНАК і А. ЧАРНОЎ. Фота А. ТАЛОЧКІ.

КРЫНІЦА - ПОМНІК

Недалёка ад вёскі Кліны знаходзіцца крыніца, якую мясцовыя жыхары называлі Блакітнай. Вада ў ёй надзвычай смачная, празрыстая і халодная. А блакітнай яе звалі за тое, што ў добрае надвор'е вада ў ёй адлівае яркім блакітам.

На думку вучоных, якія аглязелі крыніцу, яна мае геалагічную каштоўнасць. Магутны струмень выдае на паверхню кожныя суткі дзесяткі кубаметраў жыватворнай

вільгаці. Яна паступае спачатку ў невялікае азёрца, а затым у старажытны Сож.

Нядаўна выканком Слаўгарадскага раённага Савета народных дэпутатаў аб'явіў Блакітную крыніцу помнікам прыроды, які ахоўваецца дзяржавай. Пра гэта гаворыць спецыяльны знак. Мясцовы саўгас «Памяць Фрунзе» ахоўвае прыярэжную частку крыніцы, тут забаронена ўсякая гаспадарчая дзейнасць.

СПОРТ

У КІЕВЕ праходзіць першыя дні свету па барацьбе.

Завяршылі спрэчку барцы класічнага стылю. У камандным заліку ўпэўнена перамаглі савецкія спартсмены.

Тут вызначыўся віцэчэмпіён Ігар Каньгін. Ён узнагароджаны залатым медалём у асабістым першыстве.

БАСКЕТБАЛІСТКІ Савецкага Саюза семнаццаты раз заваявалі залатыя медалі чэмпіёнаў Еўропы. У фінальным матчы яны перамаглі каманду Балгарыі з лікам 91:70.

За зборную краіны выступала і мінчанка Галіна Савіцкая.

НА ГРАБНЫМ канале ў Крылацкім (Масква) фінішаваў чэмпіянат СССР па водналыжнаму спорту. Каманда Беларусі на гэтых спаборніцтвах заваявала 2 залатыя, 4 сярэбраныя і 2 бронзавыя медалі.

Абсалютным чэмпіёнам краіны ў мнагабор'і стаў мінчанін Аляксандр Мінянок, сярэбраным прызёрам — Геннадзь Важнік. У гэтым відзе праграмы добрымі вынікамі парадавала член зборнай каманды СССР ветэран спорту беларуска Інеса Потэс.

ПАМЯЦІ двойчы Героя Савецкага Саюза беларуса Сяргея Грыцаўца быў прысвечаны ўсесаюзны турнір самбістаў, які прайшоў у Баранавічах.

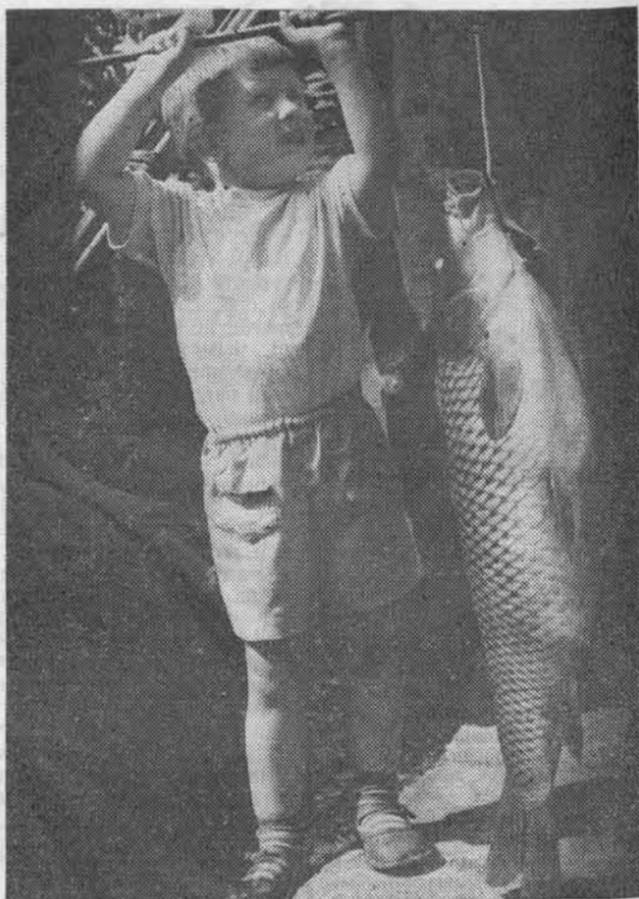
Як і летась, агульнакамандную перамогу атрымалі гаспадары дывана. І ў асабістым заліку большасць першых месцаў у баранавіцкіх самбістаў: А. Касцюка, А. Мілюціна, В. Пушкіна, С. Жывулы.

НА РОЗЫГРЫШЫ Кубка краіны па спартыўнай акрабату мінчанін Вадзім Біндлер заняў першае месца.

Гэта было апошняе выступленне выдатнага беларускага акрабата ў вялікім спорце. Нагадаем, што В. Біндлер упершыню ў свеце выканаў трайнае сальта, пасля чыха выступаў на многіх міжнародных спаборніцтвах самага высокага рангу.

ДВА залатыя медалі заваяваў мінчанін Сяргей Леанюк на чэмпіянаце Савецкага Саюза па тэнісу.

Спачатку ён перамог у фінале ў адзіночным разрадзе масквіча Аляксандра Зверава, а затым разам з ім выйшаў пераможцам і ў парным разрадзе.

Татава ўдача.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

«ПЯЧАЦЮ ГЭТАЙ ЛІСТ ЗАВЯРАЮ...»

Васковая пячаць, пастаўленая настаяцелем мінскага Петрапаўлаўскага сабора на купчай аб продажы ўчастка манастырской зямлі мешчаніну Васілевічу, праз 230 гадоў змяніла ўяўленне беларускіх вучоных-гісторыкаў і рэстаўратараў аб першапачатковым выглядзе вядомага архітэктурнага помніка сталіцы Беларусі. Гэты пакрыты пылам часоў дакумент прыцягнуў увагу палеографа Цэнтральнага дзяржаўнага архіва БССР у Мінску А. Цітова. Спецыяліста па чытанню старажытных рукапісаў зацікавіў не сам факт куплі-продажу і нават не пячаць — у яго калекцыі ёсць і больш старажытныя, — а адлюстраваны на ёй храм. Анатоль Кірылавіч звярнуў увагу, што на васковым адбітку паміж дзвюх вежаў званіц узвышаецца купал. А на ўзноўленым у пачатку стагоддзя саборы яго няма. Сваю знаходку навуковы супрацоўнік архіва паказаў архітэктарам, якія цяпер вырашаюць, як надаць храму першапачатковы выгляд.

Гэта не адзіны выпадак, калі пошукавая работа А. Цітова прымушае ўсумніцца ў адпаведнасці сягонняшняга выгляду архітэктурных помнікаў першапачатковаму. Неяк, чытаючы выпіску з дакументаў Камянецкай ратушы пра звычайную маёмасную цяжбу паміж мяшчанамі, ён заўважыў, што на пячаці 1583 года, якая завярае сапраўднасць дакумента, знаёмай тысячам турыстаў і экскур-

сантаў вежа накрыта востраверхім дахам. Гэта пра яе ў Іпацьеўскім летапісу пісалася: «...Стоп каменны вострой в 17 сажень. Достойн удивления всех зрящих на него». Будаўнікі пацвердзілі: калі яны аднаўлялі вежу, то бачылі, што па канструкцыі крокваў і па ўсіх дойдскіх канонах дах трэба было дабудоваць. Але рэстаўратараў, якія рыхтавалі праект, падманулі гравюры XIX стагоддзя — на іх вежа заканчвалася зубцамі.

Пра тое, што ля зліцця рэк Заходні Буг і Мухавец у сярэдзіне стагоддзя існавалі магутныя абарончыя збудаванні, было вядома і гісторыкам, і археолагам. Але якія выглядалі, не ведаў ніхто: пабудовы не захаваліся да нашых дзён. Цяпер на гэтым месцы заканчваецца стварэнне археалагічнага музея-запаведніка «Бярэсце». І тут дарэчы аказалася яшчэ адна знаходка мінскага палеографа — брэсцкая пячаць з адлюстраваннем чатырохвугольнай (звычайна ж у гэтых краях будавалі круглыя) вяртавой вежы.

— Мае знаходкі, — гаворыць А. Цітоў, — можна параўнаць з удачай шчасліўцаў, якія адкопваюць скарб на ўласным агародзе. Усе невядомыя пячаці я выявіў, апісваючы дакументы архіва, проста кажучы, на рабочым месцы. І кожны раз, прачытаўшы словы «печатью сей лист завяряю...», чакаю новага адкрыцця.

Р. НОВІКАЎ.

Гумар

— У чым справа? Чаму ты такі расчараваны?

— Напісаў бацьку, каб ён прыслаў грошы на набыццё некаторых кніг.

— Ну дык што?

— Ён прыслаў мне кніжкі!

На паромдзе ўзнік пажар. Крыкі, плач, мітусня, толькі адзін пасажыр захоўвае каменны спакой.

— Хіба вы не бачыце, што робіцца? — звярнуўся нехта да пасажыра.

— А што? — спакойна пытае пасажыр.

— Чалавеча! Пароход тоне!

— Ну і што, што тоне, — адказвае спакойны пасажыр.

— Ці ж ён мой, гэты пароход?

Прафесар задае пытанне студэнту:

— Як з даламогай вады атрымаць святло?

Той адказвае:

— Трэба вадой памыць акно.

— За што ты мяне кажа-

еш? — пытае дзяўчына ў свайго аднакурсніка.

— Мабыць, і за тое, што ты яшчэ можаш задаваць і такое найігнае пытанне.

— Гэта няпраўда, што чарапахі жывуць 10 000 гадоў. Некалкі дзён таму назад купіў я чарапаху, а ўчора ўначы яна здохла. Ніколі не трэба верыць у тое, што гавораць людзі.

— А ты ўпэўнены, што якраз учора ўначы ёй не стукнула 10 000 гадоў?

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.